

SAT-2B.313-1-L-01

ACCEPTANCE OF INHERITANCE BY A PERSON WHO IS SIMULTANEOUSLY AN HEIR BY LAW AND BY WILL

Assoc. Prof. Krasimir Dimitrov, PhD
Department of Private Law Science, Faculty of Law
“Angel Kanchev” University of Ruse
E-mail: kdimitrov@uni-ruse.bg

***Abstract:** The present report addresses a legal issue that is neither explicitly regulated in the Inheritance Act nor clarified by binding judicial practice. The question arises whether, when an individual is both an heir by law and an heir under a will, there exists a legal possibility to separately accept or renounce the inheritance on each respective ground. In light of this lacuna in the law, the matter is of considerable and particularly practical importance, given the emergence of legal disputes that have been resolved inconsistently by the courts. The report advances the thesis—supported by analogous solutions in foreign legal systems—that an heir may accept the inheritance solely on one of the two grounds, and that a subsequent acceptance on the other ground is not admissible.*

***Keywords:** Inheritance Act, heir by law, heir under a will*

Повод за настоящия доклад ми даде един конкретен практически казус, по отношение на който е налице празнота в Закона за наследството. След смъртта на наследодателя, са призовани за наследяване по закон преживял съпруг и две деца. Тримата сънаследници сключват няколко разпоредителни сделки помежду си с предмет наследственото имущество: - Споразумение за поемане на предприятието на едноличен търговец на наследодателя от преживелия съпруг; - Договор за прехвърляне на дружествени дялове от ЕООД на наследодателя, с който децата прехвърлят възмездно на преживелия съпруг придобитите по наследство от тях дялове; - Договор за доброволна делба на наследство с предмет други включени в наследството имущества. Във всички тези договори изрично е посочено, че те се сключват от тримата, в качеството им на наследници по закон на починалия наследодател. Три месеца по-късно преживелият съпруг подава молба за обявяване на съставенов негова полза саморъчно завещание, преписот което е вписан в Службата по вписванията. По негово твърдение това извършва като морален акт, без да предявява никакви претенции въз основа на завещанието към другите сънаследници. След един месец едно от децата предявява срещу преживелия съпруг иск с правно основание чл. 30 ал. 1 от Закона за наследството (ЗН) за намаляване на завещателното разпореждане с $\frac{1}{4}$, какъвто е размерът на запазената му част от наследството. Първоинстанционният районен съд уважава предявения иск, а въззивният окръжен съд потвърждава първоинстанционното решение. Подадена е касационна жалба до ВКС, в която се твърди, че съдът се е произнесъл по материалноправни и процесуалноправни въпроси, свързани с приемането на наследството по закон и по завещание и правото да се иска възстановяване на накрънена запазена част, значими за изхода на делото, както и за точното прилагане на закона в конкретния правен казус, предвид фактическите и правни изводи на съда, довели до постановяване на обжалваното решение:

1. Когато едно лице е едновременно наследник по закон и по завещание и приеме наследството по закон, може ли след това да приеме наследството и по завещание или е ограничено до едната от двете възможности? 2. Необходима ли е материалноправна предпоставка за предявяване на иск по чл. 30 ал. 1 ЗН, когато се претендира за накръняване на запазена част от универсално завещание, наследникът по завещание да е придобил правата по него? 3. Налице ли е накръняване на

запазена част, ако наследникът позавещание не може да приеме завещаното, защото вече е приел наследството по закон? 4. Когато наследник по закон е придобил чрез приемане наследствен дял, има ли правен интерес за възстановяване на запазена част, по-малко по размер от придобитото по закон? В касационната жалба се твърди, че формулираните по-горе въпроси са от значение за точното прилагане на закона и за развитие на правото – предпоставка за допускане на касационно обжалване по чл. 280 ал. 1, т. 3 ГПК. За съжаление ВКС не допуска касационно обжалване и оставя в сила първоинстанционното решение. Така поставените въпроси остават без отговор, както и празнотата в Закона за наследството относно правните възможности на лице, което едновременно наследник по закон и по завещание. Безспорно е българското наследствено право, че наследството се придобива с приемането му (чл. 48 ЗН). Известно е и в теорията и в съдебната практика, че наследникът по закон може да бъде облагодетелстван чрез универсално или частно разпореждане. Когато едно лице има едновременно качеството на наследник по закон и заветник, чл. 22 ал. 1 ЗН предвижда, че то може да се откаже по наследството, но да приеме завет. Няма правна уредба в ситуацията, когато едно лице е наследник едновременно по закон и по завещание относно приемането на наследството. В този случай са налице две отделни основания за осъществяване на универсалното наследствено право приемство. Поставя се въпросът възможно ли е наследството да бъде прието ина двете основания или наследникът има правна възможност за отделно приемане или отказ на всяко от основанията. Въпреки празнотата по този въпрос в Закона за наследството, възможността за отделно приемане или отказ на всяко от основанията се налага като извод категорично от тълкуването на закона*. В редица чужди законодателства въпросът е изрично уреден – чл. 769 от Френския граждански кодекс, чл. 1948 и чл. 1951 от Германския граждански законник, чл. 1152 от Гражданския кодекс на Руската Федерация и други. Когато на наследник по закон е завещано цялото наследство, той може да избере дали да приеме по-големия дял от наследството по завещание или по-малкия като наследник по закон и да се откаже от наследяването по завещание. В процесния казус преживелият съпруг, както и другите двама сънаследници категорично и недвусмислено са изразили воля за приемане на наследството по закон чрез сключените между тях разпоредителни сделки, които безспорно представляват действия за мълчаливо приемане по смисъла на чл. 49 ал. 2 от ЗН. Поради това като последица всеки от тях е придобил по 1/3 от наследството. Обявяването в последствие на саморъчното завещание и вписването на препис от него не оказват никакво влияние върху придобитото вече наследството по закон. От тези действия не произтичат никакви правни последици. Ако преживелият съпруг е искал да приеме наследството по завещание, послата на което е единствен наследник, той изобщо нямаше да сключва договори с другите сънаследници, а просто щеше да се позове на завещанието и да заяви на децата си, че е единствен наследник на починалия наследодател. В конкретния казус обаче това не се е случило. Не е допустимо след като веднъж е прието наследството по закон, да се приема повторно по завещание. Именно поради това в казуса не е налице правен интерес, да се предяви от детето иска за намаляване на завещателното разпореждане и възстановяване на запазената част по чл. 30 от ЗН, защото не е налице наследяване по завещание, което е необходима предпоставка за предявяване на този иск, а освен това ищецът е придобил 1/3 от наследството, което е повече от претендираната от него за възстановяване 1/4.

REFERENCES

- Staneva, A. (2022). *Inheritance Law. Sofia: Ciela, p. 296-306 (Оригинално заглавие: Станева, А. (2022). Наследствено право. София: Сиела, с. 296-306)*